

Преглед

Източници на икономическия растеж

Overview

The Sources of Economic Growth

Прегледите са преводи на извадки от публикации на ОИСР.
Можете да се сдобие с тях безплатно от виртуалната книжарница
(www.oecd.org/bookshop).

Този преглед не е официален превод на ОИСР.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИКОНОМИЧЕСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО И РАЗВИТИЕ

Увод

Разликите в показателите на икономическия растеж между страните – членки на ОИСР през последните години станаха причина за възобновяване на дебатите по основните фактори на растежа. Вследствие на тези дискусии ОИСР проведе редица задълбочени проучвания на въпроса. Основната тема на изследванията може да бъде изразена чрез един обикновен въпрос: “На какво се дължи икономическият растеж в страните – членки на ОИСР, през последните години?”. Изхождайки от това, какво въздействие са имали последните събития, и не на последно място, разпространението на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) върху определящите фактори на икономически растеж? Как и до каква степен държавната политика и другите аспекти на бизнес средата способстват за дългосрочен растеж и съответно каква политика трябва да бъде поощрявана? И накрая, какво влияние е оказало реструктурирането в рамките на промишлените отрасли и помежду им върху общите показатели за растеж?

Увеличаващите се разлики в темповете на растеж ...

Ръстът на брутният вътрешен продукт (БВП) на глава от населението в страните от ОИСР показва увеличаващи се през последното десетилетие диспропорции. Тези диспропорции произтичат както от високите над средното равнище темпове на растеж в някои държави с бързо реструктуриращи се икономики (например Корея и Ирландия), така и от високите темпове на растеж в някои относително богати страни (като САЩ, Канада, Австралия, Холандия и Норвегия) и ниските стойности, отбелязвани в повечето държави на континентална Европа и Япония. В резултат на тези тенденции през 90-те години на миналия век САЩ започнаха да се откъсват от повечето държави по показатели на БВП на глава от населението. Това се случи въпреки продължаващото, макар и незначително, сближаване в общите нива на производителността на труда.

... частично отразиха характеристиките на пазара на труда ...

Детерминанти на растежа на макроикономическо ниво

Диспропорциите между държавите са свързани, поне частично, с разликите в начините на използване на работната сила и повишаването на нейната квалификация. По-специално, повечето държави, постигнали ускоряване на растежа на БВП на глава от населението, отбелязаха и увеличена ефективност в използването на работната сила, докато мнозинството страни със стагнация или дори понижение в заетостта отбелязаха влошаване в показателите на растежа. Причината за това е, че в тези страни растежът на производителността на труда не е могъл да компенсират негативното влияние на слабите показатели на заетостта върху икономическия растеж. Нещо повече, в повечето държави повишаването на квалификацията на работната сила е изиграло съществена роля в увеличаването на производителността на труда, докато в държавите с ниска заетост това се дължи отчасти на факта, че нискоквалифицираната работна ръка не е получавала работа.

... и отчасти технологичния прогрес

Зад тези диспропорции на растежа стоят и някои нови фактори. В частност, мултифакторната производителност (МФП), разглеждана като признак на научно-техническия прогрес, нарасна в няколко страни – членки на ОИСР, особено забележимо в САЩ и Канада, но и в някои малки икономики (например Австралия и Ирландия). Вследствие на бързия технологичен прогрес в производството на информационни и комуникационни технологии техният принос в общия ръст на МФП отначало е бил “обособен” (т.е. не е бил включен в подобренията на качеството на активите). От средата до края на 90-те години на миналия век увеличаващият се принос в (общия) ръст на производителността изглежда е следствие от по-широко използване на високопроизводителното информационно и комуникационно оборудване в другите отрасли на промишлеността. Не е чудно, че растежът на МФП се ускори донякъде по-късно в тези страни от ОИСР, които не притежават достатъчно голяма индустрия за производство на ИКТ.

Общо взето, растящите диспропорции в темповете на растеж през последното десетилетие са резултат от комбинация на “традиционни” фактори, най-вече

свързани с ефективността на механизмите на пазара на труда, и елементи на “нова икономика”, отразяващи размера на индустриите за производство на ИКТ, а също така и от темповете на внедряване на тези технологии в другите отрасли. Тези факти повдигат въпроса дали подпомагайки формирането на бизнес климата за съществуващите фирми и за нова предприемаческа дейност, икономическата политика или институционалните условия имат роля в обясняването на различната способност на държавите да внасят иновации в разширяващите се отрасли и да внедряват водещите технологии.

Разумната макроикономическа политика също изигра своята роля

В това отношение емпиричният анализ показва, че макроикономическата политика, насочена към подържане на стабилност, има съществено влияние върху производителността на икономиката. Намаляването на колебанията в инфлационния процес създава пряко позитивно въздействие върху икономическия растеж, докато основният ефект от ниското равнище на инфлация се усеща чрез притока на инвестиции. По подобен начин високите данъци и държавните разходи оказват както пряко, така и непряко влияние върху растежа чрез инвестициите. Не е изненада, че високите данъци намаляват растежа на производителността, като комбинираният ефект от еднопроцентно увеличаване на общата данъчна тежест води до намаляване на производителността в размер на 0.6-0.7%. Освен това проучванията стигнаха до извода, че разходите за научни изследвания и технически разработки имат съществено влияние върху нивото и темповете на ръста на общата производителност, а образованието и обучението - в обясняването на диспропорциите на растежа в различните държави. В заключение, високата степен на влияние на външната търговия върху икономиката оказва значително позитивно въздействие върху ръста на производителността.

Анализ на ниво отрасъл

Стриктните наредби ограничават растежа ...

След проучването на сумарните относителни показатели на растежа изследването продължава с изучаване на ролята на развитието в отделните отрасли и преразпределянето на ресурси между отрасли и фирми. Анализът на ниво отрасъл хвърля допълнителна светлина върху въпросите, които по-ранният макроанализ не успя да отбележи, като въздействието върху индустрията на определена политика, включително наредбите, свързани с продуктовия пазар, и търговските ограничения. По сходен начин разликите в темповете на растеж на

ниво отрасъл може да сочат и към различия в степента, в която страните извличат полза от по-широки икономически промени или от потенциала на новите технологии.

Резултатите от емпиричния анализ свидетелстват за съществуването на пряк негативен ефект върху производителността, създаван от наредбите за продуктивния пазар. Освен това, ако се вземе предвид взаимодействието между наредбите и технологичното изоставане, резултатите сочат още по-забележим косвен ефект *вследствие на* забавено внедряване на съществуващите технологии. Стриктните наредби могат да окажат особено пагубно въздействие върху производителността, колкото по-назад се намира държавата от нивото на технологичните лидери, вероятно защото тези наредби намаляват обхвата на обмяна на знания. Опитните резултати дават и поглед върху потенциалното въздействие на реформите в икономическата политика върху мултифакторната производителност в дългосрочен план. В частност, въз основа на тези данни може да се направи извода, че намаляването на строгостта на наредбите за продуктивния пазар може в дългосрочен план съществено да скъси изоставането в производствените нива.

... но влиянието на трудовото законодателство не е така ясно очертано

Във връзка с наредбите за пазара на труда резултатите от проучванията сочат, че различните режими на производствени отношения *сами по себе си* не са от значение, но въпреки това, те могат да оказват негативно влияние върху производителността *чрез* тяхното взаимодействие с трудовото законодателство (ТЗ). Наистина съществуват доказателства, че негативното влияние на ТЗ върху производителността съществува само в страни със средна степен на централизация/координиране, т.е., в които преобладава договаряне на заплатите в различните сектори, но без координация на национално ниво. В противовес на това, не са намерени никакви факти, според които ТЗ влияе върху производителността в държави със силна централизация/координиране или в децентрализирани държави.

Въздействието на пазарната динамика

“Съзидателното унищожение” повишава производителността

Последната глава прави още една крачка в анализа на микродетерминантите на икономическия растеж, като се фокусира върху приноса от преразпределението на ресурси в рамките на тясно дефинирани отрасли на промишлеността, което става вследствие на разширяването на по-продуктивните фирми, появяването на нови и изчезването на нефункциониращи компании. Основното откритие на анализа на корпоративно ниво е, че голяма част от ръста на общата производителност на труда се дължи на събитията, ставащи вътре във всяка една фирма, докато увеличаването на пазарния дял на фирмите с висока производителност за сметка на тези с ниска има само умерено влияние. Анализът също така сочи съществуването на съществено и принципно сходно ниво в динамиката на създаване и ликвидация на фирми сред страните от ОИСР. По-конкретно, тясната взаимовръзка между съотношението на новосъздадени и ликвидирани фирми в различните отрасли води до заключението, че съществува "съзидателно унищожение", при което голям брой нови фирми замества голям брой неефективни компании. Това не предотвратява голямата вероятност от провал на новопоявилите се компании особено в случая с малките фирми, което навежда на мисълта, че "съзидателното унищожение" е свързано със значително пазарно експериментирание. Все пак, оцелелите фирми обикновено бързо се разширяват до достигането на среден (ефективен) размер.

По-либералните наредби стимулират предприемаческата дейност

...

И европейските, и американските компании притежават тези общи характеристики, макар и в различна степен. Новопоявилите се американски компании обикновено са по-малки и не толкова продуктивни, колкото техните европейски събратя, но когато са печеливши, те растат по-бързо. Иконометричните резултати, представени в тази глава, дават логично обяснение за съществуването на тези разлики. Те подкрепят мнението, че стриктните наредби за предприемаческата дейност, както и високите разходи за регулиране на работната сила, влияят негативно върху появяването на нови (особено малки) фирми. По тази причина ниските административни разходи за новите фирми в САЩ и не прекалено стриктните наредби за регулиране на работната сила стимулират потенциалните предприемачи да започнат малък бизнес, да се пробват пазара, и, ако техният бизнес план се окаже успешен, бързо да се

разширят, докато достигнат минималния ефективен размер. За разлика от САЩ, по-високите разходи, свързани със започването на бизнес и регулирането на работната сила в Европа, стимулират предварителната селекция на бизнес планове преди появяването на самите фирми на пазара и намаляват възможността за експериментиране. В допълнение, по-тясно свързаната с пазара финансова система в САЩ може да допринесе за по-голям интерес към финансиране на рискови проекти, по-големи възможности за финансиране на предприемачи с малки или новаторски проекти, които често се характеризират с ограничени финансови средства и отсъствие на допълнителни гаранции.

... която може да улесни внедряването на нови технологии

Наличните данни не потвърждават доминирането на единия модел над другия в показателите за обща производителност. Все пак в периоди (като настоящия) на бързо разпространение на нови технологии (ИКТ), по-голямото експериментиране може да позволи на новите идеи и форми на производство да се появяват по-бързо, като по този начин доведе до по-бърз процес на иновации и внедряване на нови технологии. Това изглежда се потвърждава от големия принос в общата производителност на новите фирми, функциониращи в отраслите на ИКТ. В този контекст смекчаването на наредбите може да стимулира появяването на нови фирми и, *по този начин*, в крайна сметка да спомогне за по-висок ръст на производителността.

Този *Преглед* е превод на извадки от оригинално издание на ОИСР публикувано на английски и френски език под следните заглавия:

The Sources of Economic Growth

Les sources de la croissance économique

© 2002, OECD.

Това издание може да се закупи в парижкия център на ОИСР: OECD Paris Centre, 2, rue André-Pascal, 75775 Paris Cedex 16, FRANCE и на www.oecd.org/bookshop

Прегледите се разпространяват бесплатно от виртуалната книжарница на ОИСР която ще намерите на адрес: www.oecd.org/bookshop

Прегледите са изготвени от Отдела за права и преводи на Дирекцията за публични връзки и връзки с обществеността.

email : rights@oecd.org
факс: +33 1 45 24 13 91

© OECD 2002

Репродукции на този *Преглед* се разрешават само при условие, че авторските права на ОИСР както и заглавието на английския оригинал на изданието бъдат посочени.